

NTR

Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht

INHOUD

2019/145	Opinie
Verschillen werknemers - zzp'ers verkleinen dr. D. Molenaar
2019/146	Algemeen
Minister - Financiën Informatie over cryptovaluta aan de Tweede Kamer gestuurd commentaar De redactie
2019/147	Winst
Gerechtshof Den Haag Maatschap in runderslacht vormde geen bron van inkomen I commentaar Vis
2019/148	Rechtbank Noord-Holland Emissiekosten voor de uitgifte van obligaties moeten toegerekend worden aan de vaste inrichting in Nederland en zijn aftrekbaar van het resultaat commentaar Bondrager
2019/149	Rechtbank Zeeland-West-Brabant Waardedaling privéwoning terecht geactiveerd commentaar Ligthart
2019/150	Hoge Raad Aan ex-werkgever betaalde goodwill voor overnemen klanten was reeds volledig ten laste van winst gebracht: afschrijving niet mogelijk (art. 81.1 Wet RO)
2019/151	Inkomensvoorzieningen en pensioenen
Belastingdienst Nieuwe V&A's Belastingdienst commentaar Gommer
2019/152	Sociale Zekerheid
Rechtbank Gelderland Rijnvarende premieplichtig in NL; belastingrechter gebonden aan A1-verklaring, algemene bestuursrechter oordeelt over juistheid A1-verklaring commentaar Van Waaijen
2019/153	Inkomsten uit vermogen/Inkomen uit sparen en beleggen
Conclusie A-G Ettema Rechtsvraag in massaalbezwaarprocedure inzake strijdigheid box 3-heffing met Europees eigendomsrecht is volgens A-G Ettema te beperkt geformuleerd commentaar Ramaekers
2019/154	Conclusie A-G Ettema Volgens A-G Ettema is hof bij toets strijdigheid box 3-heffing met Europees eigendomsrecht ten onrechte uitgegaan van alleen reële rendementen op lagerisicobeleggingen commentaar Ramaekers
2019/155	Minister - Financiën Vrijstelling groen beleggen alleen voor aangewezen groenfondsen commentaar De redactie
2019/156	Inkomstenbelasting diversen
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden Geen financiële tegemoetkoming Wmo: kosten traplift aftrekbaar; behandelingen door natuurgenezer niet aftrekbaar commentaar Zandee-Dingemanse

dr. D. Molenaar*

Verschillen werknemers - zzp'ers verkleinen

Opinie

Opkomst zzp'ers

Nederland heeft één miljoen zzp'ers op een beroepsbevolking van negen miljoen werkenden. De grote groei van het aantal zzp'ers is begonnen in de periode 2001 t/m 2007 met de introductie van de Verklaring Arbeidsrelatie (VAR), het afschaffen van beroepskostenaf trek voor werknemers, de verhoging van de zelfstandigenaftrek (ZA), de introductie van de MKB-winstvrijstelling (MWV) en het afschaffen van de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ). En ondanks het einde van de VAR in 2016 gaat de groei door, want de opvolger Wet DBA is uitgesteld en we zitten in een gedoogperiode. Schijnzelfstandigheid is vergelijkbaar geworden met wietverkoop in coffeeshops: het mag officieel niet, maar de overheid treedt er niet tegen op. Ondertussen is zelfstandig werken zo gewoon geworden in de samenleving dat het niet meer terug te draaien lijkt. Veel mensen zijn gaan denken dat je zelf kunt bepalen dat je zelfstandig wordt en zo interessante financiële voordelen kunt krijgen.

Zelfstandigheid is een win-winsituatie, want een werkgever krijgt als opdrachtgever veel flexibiliteit en een werknemer houdt als zelfstandige netto meer over. De enorme groei van het aantal zelfstandigen zonder personeel is daarmee logisch verklaard; eigenlijk ben je (financieel) gek als je nog als werknemer blijft werken. En door de zeer gebrekkige controle van de Belastingdienst in de afgelopen vijftien jaar zijn er veel meer ondernemers voor de inkomstenbelasting dan zou horen, waarmee de schijnwereld in stand wordt gelaten.

Kamerbrief van 7 december 2018

De VAR is afgeschaft, de Wet BGL heeft het niet gered, de Wet DBA is weliswaar aangenomen, maar is stilgelegd, en het huidige kabinet laat in zijn publicaties zien dat het nog maar nauwelijks weet hoe moet het verder moet. Een voorbeeld daarvan is de Kamerbrief van 7 december 2018, NTFR 2018/2874, waarin het kabinet meldt de ondernemersfaciliteiten in stand te laten. Dat is echter niet de goede weg, want zo blijft het probleem bestaan. Gelukkig schrijft

het kabinet aan het eind van de brief ook dat het in de toekomst misschien wel iets aan die faciliteiten zal gaan doen.¹ Ik denk dat daarin de oplossing ligt, namelijk het verkleinen van het verschil tussen werknemers en zelfstandigen. In deze *Opinie* licht ik toe waarom en maak ik concreet wat er volgens mij moet gebeuren.

Fiscale voordelen

De fiscale voordelen van zelfstandigheid zijn aanzienlijk. Dat is al een tijd zo, want de zelfstandigenaftrek bestaat sinds de jaren tachtig. Ik weet nog dat ik in 1990 met mijn vriendin 's avonds naar de brievenbus liep om een acceptgiro voor een belastingbetaling op de post te doen en zij ervan schrok hoeveel ik als zelfstandige moest betalen. Na een paar biertjes in het café berekenden we daarna thuis echter dat zij als werknemer in dienst van het Dijkzigt ziekenhuis meer belasting betaalde dan ik. Alleen voelde zij daar niets van omdat dit bedrag als loonbelasting werd ingehouden en ze alleen nettosalaris ontving. Door de ZA betaalde ik minder belasting, die ik echter wel zelf moest overmaken, waardoor het gevoelsmatig meer leek. Maar ik was toen (en ben dat nog steeds) een echte ondernemer, met veel risico's, dus dat belastingvoordeel leek wel op zijn plaats.

Daarna is de zelfstandigenaftrek tweemaal verhoogd, tot nu € 7.280 per jaar, is in 2007 de MWV ingevoerd, nu 14% van de winst (na ZA), en is de beroepskostenaf trek voor werknemers geschrapt maar voor zelfstandigen gebleven. Deze aftrekposten hebben sinds kort ook effect op de inkomensafhankelijke heffingskortingen, die hoger zijn bij een lager belastbaar inkomen. Een zelfstandige betaalt bij een jaarwinst van € 30.000 per jaar circa € 5.000 minder belasting dan een werknemer met eenzelfde brutosalaris. De verhoging van de ZA en de invoering van de MWV hadden als bedoeling om de werkgelegenheid te bevorderen door zelfstandig werken financieel aantrekkelijk te maken. Nou, dat is gelukt. Niet altijd zijn tax incentives succesvol, maar deze twee zijn enorm geslaagd.²

* Dr. D. Molenaar is werkzaam bij All Arts Belastingadviseurs en verbonden aan de vakgroep Fiscaal Recht Erasmus Universiteit Rotterdam.

1 Het kabinet wacht hiervoor eerst op het rapport van de Commissie regulering van werk, ingesteld op 7 november 2018, NTFR 2018/2592.
2 Uitvoerig beschreven in de SEO-evaluatie van de fiscale ondernemersregelingen van 18 mei 2017, NTFR 2017/1216, en tevens in de

Andere voordelen

Er zijn nog meer voordelen verbonden aan zelfstandigheid: geen WW-premie betalen en een goedkopere en flexibelere arbeidsongeschiktheidsverzekering (AOV) dan de WAO-premie voor de werkgever en dito lijfrenteverzekering als alternatief voor werkgeverspensioenen. De meeste zzp'ers verzekeren zich echter helaas niet voor AOV en lijfrente omdat ze denken dat het duur is, maar dat klopt niet als je het vergelijkt met de werkgeverslasten.

Daar komt de aftrek van beroepskosten nog bij (zoals ik hiervoor al schreef), en die moet niet onderschat worden. Het viel jarenlang nog mee, omdat werkgevers alle zakelijke kosten aan werknemers mochten vergoeden, eventueel via een cafetarieregeling met omzetting van het brutosalaris. Staatssecretaris Vermeend had het schrappen van de beroepskostenaftrek voor werknemers ook met dit argument door het parlement gekregen bij de Belastingherziening 2001. Maar met de komst van de werkkostenregeling is het heel willekeurig geworden of zuiver zakelijke kosten nog wel te vergoeden zijn aan werknemers,³ en hierdoor is de aantrekkelijkheid van zelfstandigheid groter geworden. Verder kan zelfstandigheid een positief effect hebben op de werkbeleving en de persoonlijke ontwikkeling. In 2005 las ik een artikel in de krant met de titel 'Liever een freelancer dan een bureaucraat', en dat bevestigde dat mensen met een vaste baan enorm vast kunnen komen te zitten, vooral door de ontslagbescherming, die duur kan uitpakken voor werkgevers. Maar iemand die na ontslag is vertrokken en vervolgens als zelfstandige aan de slag is gegaan, kan helemaal opbloeien en in staat zijn tot veranderingen die voorheen onmogelijk waren geweest.

Nadelen voor zzp'ers

Maar er zijn ook nadelen aan het zzp-schap, ofwel voordelen voor werknemers. Zelfstandigen hebben geen werkzekerheid en kunnen in economisch slechtere tijden zonder werk komen te zitten, zeker als ze niet tot de happy few met een schaarse specialiteit behoren. Dan is er geen werkgever die voor werk blijft zorgen en geen WW als achtervanger. In de economische crisis van 2009 tot en met 2014 was dit goed te merken: er was veel stille armoede onder werkloze zzp'ers.

En maar een derde van de zzp'ers heeft zich verzekerd tegen arbeidsongeschiktheid. Eigenlijk ongelofelijk dat je zo'n risico durft te lopen. Er zijn veel drama's bekend van zzp'ers die een herseninfarct, een dwarslaesie, een verbrijzelde arm, darmkanker, dementie, een ongeluk of zoiets overkomen en dan plots zonder inkomen zitten omdat er geen AOV is gesloten. Ik heb het bijvoorbeeld meegemaakt met een voormalig medewerkster (met twee kinderen) die voor zichzelf begonnen was en een beroerte kreeg: echt een drama. Ook zoiets was 'Peddelen voor Lars' in 2015, waarmee Amsterdammers geld inzamelden voor een zelfstandig ontwerper zonder AOV die tijdens het mountainbiken zijn nek had gebroken.⁴ Dan heeft een werknemer het natuurlijk veel beter met de verplichte loondoorbetaling bij ziekte in de eerste twee jaar en daarna WIA/WAO.

Dit geldt ook voor pensioenregelingen, die in alle cao's in Nederland zijn opgenomen, en vaak daarbuiten ook vrijwillig door werkgevers aan hun werknemers worden aangeboden, maar voor anderen een eigen keuze zijn. Inmiddels wordt de tweedeling tussen de gepensioneerden al merkbaar, namelijk tussen voormalige werknemers met een behoorlijk pensioen en voormalige zzp'ers die niets vergelijkbaars hebben opgebouwd en vaak van spaargeld of andere beleggingen moeten leven. Met de recente Kamervraag van D66 werd hier terecht aandacht voor gevraagd.⁵ Ook een voordeel voor werknemers is dat zij in een bedrijf de kans kunnen krijgen om zich te ontwikkelen, bij te leren, promotie te maken en door te groeien naar een functie met meer verantwoordelijkheid. Zzp'ers worden slechts ingehuurd voor een bepaalde klus en vertrekken daarna weer. Daarnaast is er voor werknemers de gezelligheid van het samenwerken met collega's en het gevoel erbij te horen. Een zelfstandige is vaak een eenling die in een moderne koffiezaak over zijn laptop gebogen zit en maar weinig andere mensen spreekt.

Schijnzelfstandigheid

De beroepskostenaftrek, de ZA, de MWV en de optionele AOV en pensioenverzekering hebben de trek naar zelfstandig werken dus enorm gestimuleerd. En ook het VAR-systeem heeft daaraan bijgedragen, want de Belastingdienst controleert nauwelijks, waardoor de balans is verdwenen. Als iemand het VAR-aanvraagformulier maar enigszins in zijn voordeel wist in te vullen kreeg hij de gewenste VAR-wuo wel, terwijl van de bij de introductie van het VAR-systeem beloofde controles door de Belastingdienst bij de zelfstandigen weinig tot niets terecht kwam. Ik ken veel zzp'ers die nog nooit iets van de Belastingdienst gehoord hebben; al hun aanslagen worden automatisch geregeld. Hierdoor is uiteraard ook de schijnzelfstandigheid gegroeid. Hoe groot is die? Ten tijde van de behandeling van de Wet DBA waren er schattingen van 20% tot 50% van de zzp'ers. Bij een serieuze toepassing van de criteria voor het 'gezag' van de dienstbetrekking zou dat goed kunnen kloppen, en zou een aanzienlijk deel van de zzp'ers dus alsnog als werknemer aangemerkt kunnen worden. Of zou bij de aangifte inkomstenbelasting hun status omgezet kunnen worden van 'winst uit onderneming' naar 'loon uit dienstbetrekking', met alle bijbehorende financiële drama's. In de tweede voortgangsbrief over 'werken als zelfstandige' van 26 november 2018 heeft minister Koolmees het overzicht van het begrip 'gezag' voor de dienstbetrekking weer eens afgestoft, opgewarmd en in het Handboek loonheffingen 2019 laten zetten. Dit overzicht is ten tijde van de BGL gemaakt en bij het wetsvoorstel DBA ook gebruikt, maar heeft niet tot de gewenste duidelijkheid geleid. Bij de beoordeling van de modelovereenkomsten bleek dat het vaak te moeilijk was om sluitende beoordelingen te maken. Oude wijn in nieuwe zakken dus, en daar komen we niet verder mee.

OECD Economic Surveys - the Netherlands July 2018. Het kabinet heeft hierop gereageerd met de reeds genoemde brief van 7 december 2018, NTFR 2018/2874.

3 Voorbeelden hiervan zijn de kosten van een zaakwaarnemer voor een profvoetballer of een bemiddelingsagent voor een acteur of tv-

presentator. Voor hen en anderen pakt de werkkostenregeling oneerlijk uit.

4 *De Volkskrant* 21 september 2015.

5 Antwoorden van 20 december 2018 door minister Koolmees: 'Zelfstandigen bouwen wel degelijk pensioen op, maar benutten belastingvoordeel te weinig.'

Oplossingen

Het moet wat mij betreft echt anders. Zolang de fiscale en andere financiële voordelen blijven bestaan, zal er een onterechte trek naar (schijn)zelfstandigheid blijven bestaan. Mensen nemen het gebrek aan bescherming voor lief als ze netto veel meer kunnen overhouden. Er moet daarom een nieuw evenwicht komen tussen zelfstandigheid en dienstbetrekking, zonder versturende financiële prikkels. Dit is mijn lijstje om dat te bereiken:

- a. ZA halveren;
- b. MWV afschaffen;
- c. Zzp'ers onder de WAO laten vallen (+ nieuwe tweedejaarsverzekering);
- d. Verplichte minimumpensioenregeling voor alle werknemers;
- e. Beroepskostenaf trek opnieuw invoeren voor werknemers.

Ad a en b: De ZA en MWV hebben bewezen dat zij het zelfstandig ondernemerschap als werkgelegenheid overdadig stimuleren, dus die kunnen beter worden afgebouwd. Een halve ZA is voldoende als tegemoetkoming voor de risico's van echte ondernemers.

Ad c: Zzp'ers onder de WAO brengen betekent dat zij op dezelfde manier verzekerd worden als werknemers. Dat is maatschappelijk gezien een goede zaak, want wij moeten zzp'ers niet het onverantwoorde risico van inkomensverlies door arbeidsongeschiktheid laten lopen. Dat doen we bij werknemers namelijk ook niet, en zzp'ers zijn niet minder waard in de samenleving. We moeten echter niet weer een aparte regeling optuigen, zoals indertijd de WAZ, maar zzp'ers gewoon toevoegen aan de WAO, dan blijft het administratief eenvoudig. Het kost circa 7% WAO-premie (plus de premie voor de tweedejaarsverzekering) tot het maximale premiejaarloon, die door de Belastingdienst kan worden geïnd en fiscaal aftrekbaar is. Misschien kan de premie wel wat omlaag, want zelfstandigen zijn niet vaak ziek.

Ad d: Als maatschappij moeten wij niet willen dat een deel van Nederland wel en het andere deel van Nederland geen

pensioen opbouwt, anders dan de AOW. Als iemand niet reeds onder een pensioenregeling valt, kan er een premie van bijvoorbeeld 10% geheven worden van het inkomen boven de AOW-franchise, tot pensioenmaximum. Laten innen door de Belastingdienst en uitvoeren door ZZP pensioen, het ABP of een ander groot pensioenfonds op basis van hun verstandige beleggingsbeleid. Ook deze premie is aftrekbaar. Ad e: Bij de beroepskostenaf trek voor werknemers vind ik de vereenvoudiging van 2001 niet opwegen tegen de eerlijkheid. Zet de arbeidskorting om in een aftrekbaar kostenforfait met de mogelijkheid van meer aftrek als de werkelijke kosten hoger zijn. Dat is niet ingewikkeld en zorgt voor een behandeling die meer gelijk is aan de behandeling van zelfstandigen.

De verplichte verzekeringen moeten ook gelden voor dga's, zodat een eenpersoons-bv geen ontsnappingsroute wordt. Uiteraard gaat het omslagpunt voor de overgang van persoonlijke onderneming naar bv hierdoor omlaag, maar dat is met het Belastingplan 2019 ook al het geval. En met het gebruikelijk loon halen zzp'ers met een bv geen oneigenlijk voordeel.

Meer gelijkheid tussen zelfstandigen en werknemers, dat is de weg naar de oplossing. Het is duidelijk dat dit pleidooi tegen mijn eigen belang in gaat, want ik maak als zelfstandige gebruik van de ZA en MWV, heb een relatief goedkope AOV en zit bij een online aanbieder van lijfrenteverzekeringen, dus voor mij zou dit duurder gaan worden. Maar ik denk echt dat deze ingrepen nodig zijn om de patstelling wat betreft de Wet DBA te doorbreken en om als samenleving de verantwoordelijkheid te nemen dat ook zzp'ers goed verzekerd zijn. Natuurlijk moeten we hier geleidelijk naartoe groeien om de inkomenseffecten beperkt te houden, dus zal het een paar jaar gaan duren, maar de keuze moet wel nu gemaakt worden. Hiermee verdwijnt de fiscale incentive om de overstap van werknemer naar zzp'er te maken, maar wordt het een normale afweging of bepaald werk beter als zelfstandige gedaan kan worden.